

6 Şubat 2023 Depreminde Hatay İline Müdahale Eden İtfaiye Personelinin Karşılaştığı Zorluklar Üzerine Nitel Bir İnceleme

Mehmet Kozyel¹, İstem Köymen²

Öz

6 Şubat 2023 depremi Türkiye’de çok büyük bir yıkım ortaya çıkarmıştır. Depremin 11 ilde doğrudan etkisini göstermesi yönetsel olarak çok büyük zorluklarla karşılaşılmasına sebep olmuştur. Bu sebeple bu süreçte yaşanan zorlukların doğru bir şekilde tespit edilip ileriye yönelik planlamaların bu doğrultuda yapılması çok önemlidir. Bu çalışmanın temel amacı 6 Şubat depreminde müdahalede görev alan itfaiye personelinin müdahale sürecinde ve sonrasında yaşadığı sorunları belirlemek ve geleceğe yönelik planlama yapılmasına yardımcı olmaktır. Araştırma 6 Şubat depreminde, Hatay ilinde müdahale çalışmalarında görev alan Denizli Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı’nda çalışanlar ile yapılmıştır. 01.07.2023-18.07.2023 tarihleri arasında veriler yüz yüze yapılan derinlemesine görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizi MAXQDA 2023 programıyla yapılmıştır. Depreme müdahale sırasında katılımcılar en büyük sorunlar arasında koordinasyon ve iletişim eksikliği, ekipman eksikliği, güvenlik ve ulaşım sorunları olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca depreme müdahale sırasında deprem kaynaklı hasar çok büyük olduğu için personelin sayıca yetersiz kaldığı, teknik ekipmanlarda eksiklik olduğu ve arama köpeklerinin olmadığını belirtmişlerdir. Depreme müdahale sırasında kişisel ihtiyaçlarının karşılanma durumu sorulduğunda; su sorunu yaşamadıklarını ancak duş ve tuvalet ihtiyacının karşılanmadığını, gıda ihtiyacının kısmen karşılandığını, kıyafet ihtiyacının yangın kıyafetiyle müdahale ettikleri için çabuk yorulduklarını, barınak ihtiyacını ise araçta dinlenerek karşıladıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Depreme Müdahale, Hatay, İtfaiye, 6 Şubat 2023 Depremi

Challenges Encountered by Fire Department Personnel Responding to Hatay Province During the February 6, 2023 Earthquake

Abstract

The February 6, 2023 earthquake caused great destruction in Turkey. The direct impact of the earthquake in 11 provinces caused great administrative difficulties. For this reason, it is very important to accurately identify the difficulties experienced in this process and make future plans accordingly. The main purpose of this study is to determine the problems experienced by the fire department personnel involved in the response to the February 6 earthquake during and after the intervention process and to help plan for the future. The research was conducted with employees of the Denizli Metropolitan Municipality Fire Department, who took part in the response efforts in Hatay province during the February 6 Earthquake. Data was collected by face-to-face in-depth interview method between 01.07.2023-18.07.2023. Analysis of

¹ Öğr. Gör., Acil Durum Afet Yönetimi Programı, Serinhisar Meslek Yüksekokulu, Pamukkale Üniversitesi, Denizli

İlgili yazar e-posta/Corresponding author e-mail: mkozyel@pau.edu.tr ORCID No: 0000-0002-5968-2208

² Prof. Dr., Ekonometri Bölümü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir

e-posta/ e-mail: istem.koymen@deu.edu.tr ORCID No: 0000-0003-2123-188X

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article

Kozyel, M., ve Köymen, İ., (2025). 6 Şubat 2023 Depreminde Hatay İline Müdahale Eden İtfaiye Personelinin Karşılaştığı Zorluklar Üzerine Nitel Bir İnceleme. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(1), 340-355.

the data was done with the MAXQDA 2023 program. During the earthquake response, participants stated that the biggest problems were lack of coordination and communication, lack of equipment, security and transportation problems. They also stated that during the response to the earthquake, since the damage caused by the earthquake was so great, the number of personnel was insufficient, there was a lack of technical equipment and there were no search dogs. When asked about meeting their personal needs during the earthquake response; They stated that they did not have a water problem, but their shower and toilet needs were not met, their food needs were partially met, when asked about their clothing needs, they stated that they got tired quickly because they responded with fire suits, and that they met their shelter needs by resting in the vehicle.

Keywords: Disaster, Fire Department, Earthquake Response, Hatay, 6 February 2023 Earthquake

1. GİRİŞ

Afet kavramı ölüm, yaralanma, hastalık ve mülk hasarı kombinasyonunun rutin prosedürler veya kaynaklarla etkili bir şekilde yönetilemeyeceği şiddet ve büyüklükteki bir acil durum olarak tanımlanabilir. Afetlere doğa, ekipman arızası, insan hatası, biyolojik tehlikeler veya hastalıklar sebep olabilir (Young Landesman, 2012). Sebepleri değişse de afetlerin meydana geliş sıklığı ve insanlar üzerindeki etkileri artmaktadır. Küresel sigorta şirketi olan Münih RE şirketi 1950'lerden bu yana doğa kaynaklı afetlerde üç kat ve afetlerden kaynaklanan zararlarda ise sekiz kat artış olduğunu ifade etmektedir (Handmer ve Dovers, 2007). Afet risklerinin artmasının sebebi büyük ölçüde dünya nüfusunun artmasından kaynaklıdır (Hogan ve Burstein, 2007).

Birey ve toplumlar afetlere maruz kalmayı azaltmak için birçok girişimde bulunarak, afet sonrası müdahale ve iyileştirme ihtiyaçlarını ele alacak önlemler geliştirmişlerdir. Tüm bu çabaların amacı afet yönetimidir. Afet yönetimine yön veren motive edici kavramlar can, mülk ve çevreye verilen zararların azaltılmasıdır (Coppola, 2015). Afet yönetimi belirgin olarak sona ermez, sürekli devam eder ve zamanla yenilenir (Akdaş ve Eren, 2023). Afet yönetim sistemi zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamasından oluşmaktadır (Usta, 2023). Risk değerlendirmesi ile başlayan süreçte önlenebilen tehlikeler ortadan kaldırılır. Önlenemeyen tehlikelerin olası zararlarını azaltma çalışmalarıyla, zararlar asgari düzeye indirilmeye çalışılır. Önlenemeyen artık riskler için de baş etme kapasitesini artırmaya yönelik hazırlık çalışmaları yapılır (Tekeli Yeşil, 2017). Afet meydana geldikten sonra müdahale aşaması başlar. Etki ve ihtiyaç analizinin ardından kurtarma çalışmaları, kurtarılan yaralıların tedavisi gibi hizmetler müdahale aşaması kapsamındadır. Afete müdahale çalışmalarının bitmesinin ardından ekonomi, eğitim, altyapı ve sağlık gibi temel hizmetlerin yeniden afet öncesi hale getirilmesine yönelik çalışmalar iyileştirme çalışmaları kapsamına girmektedir (Toprak Karaman, 2017).

Türkiye'de merkezi yönetim düzeyinde afetlerle ilgili en yetkili kuruluş Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığıdır (AFAD). Taşra düzeyinde yapılanma ise İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri, Kızılay ile yerel yönetimlere bağlı itfaiye teşkilatları bulunmaktadır (Demirci ve Özçelik, 2021). Türkiye'deki itfaiye teşkilatının sadece afet sonrası müdahale değil aynı zamanda afet öncesi zarar azaltma ve hazırlık aşamasında da görevleri bulunmaktadır. Binaların yangından korunması hakkında yönetmeliğe göre denetimler yapmak, halka yönelik itfaiye hizmetleri ile ilgili eğitim vermek ve tatbikatlar yapmak zarar azaltma ve hazırlık aşamasındaki görevlerinden bazılarıdır (Uygun ve İnal, 2019). Türkiye'deki itfaiye teşkilatının iyileştirme aşamasında görevi bulunmamaktadır (Şahan, 2021).

İtfaiye yangın söndürme anlamına gelen itfa kelimesinden türemiştir (Gökkaya ve Kaya, 2021). İtfaiye teşkilatının işi toplum için hayati öneme sahiptir (Heinemann et al., 2024). Herhangi bir afet meydana geldikten sonra ilk aranacak kurum itfaiyedir. İtfaiye ekipleri, yangın söndürme, arama kurtarma çalışmaları, afetzedelerin güvenli bölgeye tahliyesi gibi birçok hayati fonksiyonda görev yapmaktadır (Kaya ve Altıntaş, 2018). Bu araştırma 6 Şubat 2023 depreminde Hatay ilinde müdahale çalışmalarında görev alan Denizli Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire

Başkanlığı'nda çalışan 26 katılımcı ile yapılmıştır. Demografik bilgilerin ardından depreme müdahale sürecinde yaşananlar ve müdahale sonrasında yaşananlar ana temaları ile çeşitli sorular yöneltilmiştir. Depreme müdahale sırasında kişisel ihtiyaçların karşılanma durumu, diğer kurumlarla iletişim ve koordinasyon ile yaşadıkları sorunlara yönelik sorular yöneltilmiştir. Müdahale sonrası süreci değerlendirmek için çıkarılan dersler, psikososyal destek alma durumu, kurumsal ve bireysel hazırlıktaki değişim ile GZFT analizi yapılarak müdahale sonrası süreç değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı 6 Şubat 2023 depremine müdahale sırasında ve sonrasında itfaiye personelinin yaşadığı zorlukları ortaya koyarak gelecekte olası afetlere karşı daha iyi hazırlanılmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Sadece tek bir il itfaiye teşkilatı üzerine araştırma yapılmış olması, araştırmanın temel kısıtlılığını oluşturmaktadır. İtfaiye teşkilatlarının başka depremlere müdahalesi ile ilgili araştırmalar olsa da (Demirci ve Özçelik, 2021, Altıntaş ve Delooz, 2004) 6 Şubat 2023 depremi ile ilgili itfaiye teşkilatının müdahalesi özelinde literatürde herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma derinlemesine görüşme yöntemiyle yapılan nitel bir araştırmadır. Derinlemesine görüşme, incelenen konuyla ilgili araştırmacı ve özne arasında sözlü iletişime dayalı bir veri toplama tekniğidir (Uslu ve Demir, 2023).

2.1. Araştırma Soruları

Literatür taramasının ardından araştırma soruları oluşturulmuştur. Araştırmada katılımcılara 15 tane soru sorulmuştur.

Araştırma sorusu 1- Herhangi bir afete yönelik afet öncesi aşamada bireysel hazırlık süreçlerinden (aile afet planı, afet çantası, tatbikat, teorik eğitim, yapısal ve yapısal olmayan tehlikelerin azaltılması vb.) hangisini veya hangilerini uyguladınız?

Araştırma sorusu 2- Herhangi bir afete yönelik afet öncesi aşamada kurumsal hazırlık süreçlerinden (tatbikat, teorik eğitim, yapısal ve yapısal olmayan tehlikelerin azaltılması vb.) hangisini veya hangilerini uyguladınız?

Araştırma sorusu 3- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahale etmiş birisi olarak bu depremde hangi dersleri çıkardınız?

Araştırma sorusu 4- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahale etmiş olmak bireysel afet hazırlığınızı/farkındalığınızı artırdı mı?

Araştırma sorusu 5- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahale etmiş olmak kurumsal afet hazırlığınızı/farkındalığınızı artırdı mı?

Araştırma sorusu 6- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahale sırasında yaşadığınız/karşılaştığınız en büyük sorun nedir?

Araştırma sorusu 7- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahale sırasında kişisel ihtiyaçlarınız (gıda, su, tuvalet, kıyafet, duş, barınak vb.) yeterli düzeyde karşılandı mı?

Araştırma sorusu 8- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahale sırasında yeterli teknik personele (arama kurtarma personeli, arama köpeği vb.) sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Araştırma sorusu 9- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahale sırasında yeterli teknik ekipmana ve teknolojik kaynağa (akustik dinleme cihazı, termal kamera, kurtarma setleri, kaldırma yastıkları vb.) sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

Araştırma sorusu 10- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahale sırasında itfaiye personeli olarak diğer kurumların (AFAD, Sağlık Bakanlığı, TSK ve çeşitli STK'lar vb) personeli ile iletişim ve koordinasyonun yeterli düzeyde olduğunu düşünüyor musunuz?

Araştırma sorusu 11- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahale sonrasında psikososyal destek aldınız mı?

Araştırma sorusu 12- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahalenin güçlü yönleri nelerdir?

Araştırma sorusu 13- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahalenin zayıf yönleri nelerdir?

Araştırma sorusu 14- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahalenin fırsatları nelerdir?

Araştırma sorusu 15- Kahramanmaraş Depremi'ne müdahalenin tehditleri nelerdir?

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma için Denizli Büyükşehir Belediyesi'nden 12.04.2023 tarihinde yazılı izin alınmıştır. 01.07.2023-18.07.2023 tarihleri arasında veriler itfaiye personelinin çalışma ortamlarında (itfaiye istasyonlarında) yüz yüze yapılan derinlemesine görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Görüşmeler gerçekleştirilirken çalışma arkadaşlarının duymayacağı bir ortamda yapılmıştır.

Araştırma 6 Şubat 2023 depreminde Hatay ilinde müdahale çalışmalarında görev alan ve araştırmaya katılmayı kabul eden itfaiye personeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sırasında personele ses kaydı alınacağı bilgisi verilip kişisel izinleri alınmıştır. Katılımcıların kişisel bilgilerinin ve ses kaydının kimseyle paylaşılmayacağı hakkında katılımcılara bilgi verilmiştir. Katılımcıların yanıtları benzer konuları tekrar ettiği anlaşıncı 26. görüşme sonrasında görüşmeler sonlandırılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Katılımcılar ile mülakatlar ortalama 20 dakika sürmüştür. Verilerin analizi ilk başta ses kayıtlarının deşifre edilmesinin ardından Microsoft Excel'e aktarılması ile başlanmıştır. Deşifrelerin tekrar okunmasının ardından MAXQDA 2023 analiz programına girişi yapılmıştır. Katılımcılara K1, K2, K3K26 şeklinde kodlar vererek katılımcıların görüşleri belirtilmiştir.

2.5. Araştırmanın Geçerliliği

Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak için derinlemesine görüşme yöntemi, literatürle karşılaştırma, görüşme sırasında katılımcı onayı, kurum izninin gösterilmesi, kurum amirlerinden sözlü izin alınması gibi adımlar izlenmiştir. Katılımcıların deneyimlerini aktarabilmeleri için ayrıntılı tanımlama ve örnekleme yapılmıştır. Görüşme kayıtları arşivlenmiştir. Önceden hazırlanmış görüşme formunun kullanılması ve katılımcı ifadelerinin doğrudan aktarımı yöntemi de kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Şekil 1'de görülen kelime bulutu katılımcıların en çok tekrar ettiği ve görüşmede en çok vurguladığı kelimeleri ifade etmektedir. Bu analiz ile katılımcıların en sık kullandığı kelimelerle kelime bulutu oluşturulmuştur. Kelimelerin büyüklüklerinin artması kullanım sıklıklarının arttığını belirtmektedir. Katılımcılar "çok" kelimesini 158 kez, "vardı" kelimesini 125 kez "için"

11-15 yıl	5	19,2
16-20 yıl	5	19,2
20 yıl ve üzeri	5	19,2
Daha önceden depreme müdahale çalışmasında görev alma deneyimi		
Var	14	53,8
Yok	12	46,2

Araştırma sorusu 1 ve 2'den alınan cevaplar doğrultusunda oluşturulan Tablo 2'de Denizli Büyükşehir Belediye İtfaiye Daire Başkanlığında 6 Şubat 2023 depremine müdahale edip araştırmaya katılan personelin afetlere yönelik bireysel ve kurumsal hazırlık düzeyi özetlenmiştir. Araştırmaya katılan kişilerin bireysel afet hazırlıkları değerlendirildiğinde itfaiye personelinin en çok teorik eğitim aldıkları, aile afet planı yaptıkları ve yapısal olmayan tehlikelerin azaltılmasına yönelik çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Kurumsal hazırlıkları değerlendirildiğinde ise itfaiye personeli en çok afetle ilgili teorik eğitim alıp tatbikatlara katılmaktadır. Burada katılımcılara afetlere yönelik yapılan hazırlık çalışmaları tek tek sorulduğu için toplam değer katılımcı sayısından fazladır (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Bireysel ve Kurumsal Hazırlık Düzeyi

Bireysel hazırlık	Sayı	Yüzde
Aile afet planı yapan personel sayısı	16	61,5
Afet çantası hazırlayan personel sayısı	4	15,4
Evde tatbikat yapan personel sayısı	13	50,0
Afetle ilgili teorik eğitim alan personel sayısı	18	69,2
Evinde yapısal olmayan tehlikeleri azaltan personel sayısı	14	53,8
Kurumsal hazırlık	Sayı	Yüzde
Kurumsal tatbikatlara katılan personel sayısı	17	65,4
Kurumdan afetle ilgili teorik eğitim alan personel sayısı	25	96,2
Kurumda yapısal olmayan tehlikelerin azaltılması çalışmalarını yaptırdığını düşünen/bilen personel sayısı	11	42,3

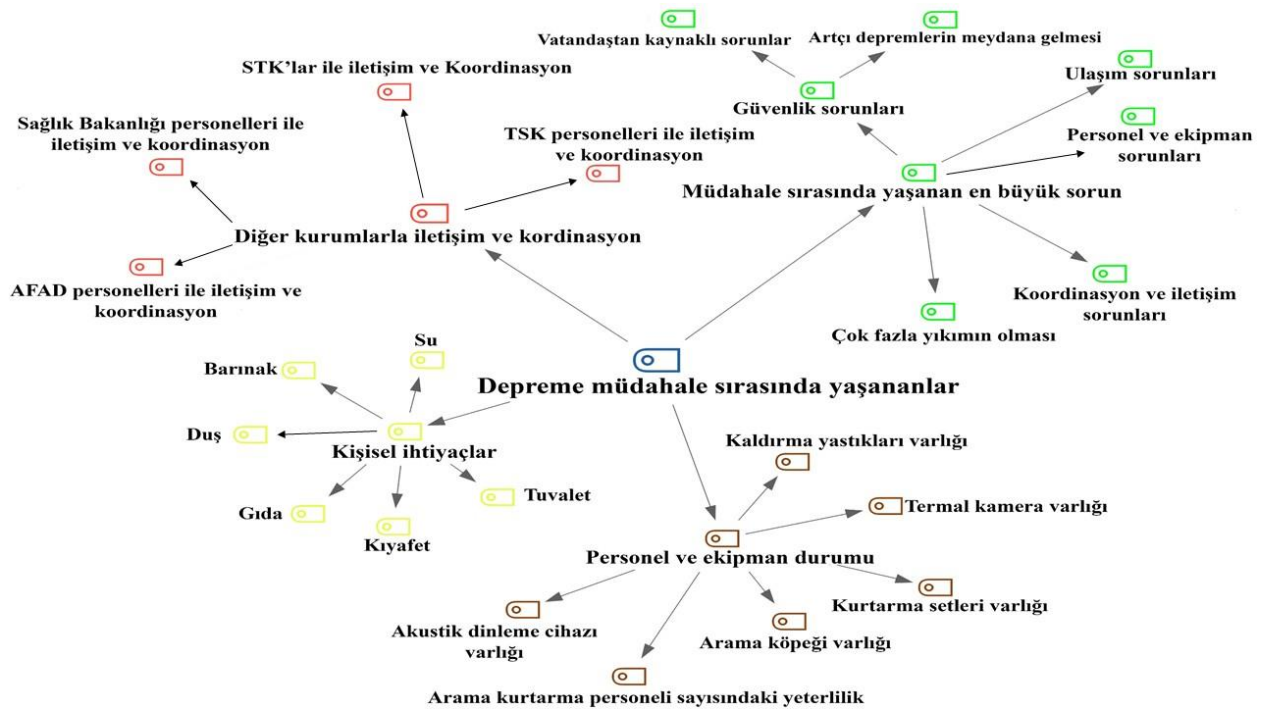
Verilerin analizi sırasında oluşturulan kodlar tematik analizle incelenmiştir. Tablo 3'de görüldüğü gibi tematik analiz sonucunda 2 tema ve 7 kategoride kodlanmıştır.

Tablo 3. Denizli Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı 6 Şubat 2023 Depremi Deneyimlerine İlişkin Tema ve Kategoriler

Depreme müdahale sürecinde yaşananlar teması	Depreme müdahale sonrasında yaşananlar teması
Müdahale sırasında yaşanan en büyük sorun	Çıkarılan dersler
Personel ve teknik ekipman durumu	Bireysel ve kurumsal hazırlıktaki değişiklik
Kişisel ihtiyaçların karşılanma durumu	Psikososyal destek
Diğer kurumlarla iletişim ve koordinasyon	

3.1. Depreme Müdahale Sırasında Yaşananlar

İtfaiye personelinin müdahale sırasında yaşadıkları olayları anlayabilmek için sorulara verilen yanıtlar 4 kategoriye ayrılmıştır. Bulgular şekil 2'ye göre incelenmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Depreme müdahale sırasında yaşananlar ile ilgili kod-alt kod listesi

3.1.1 Müdahale Sırasında Yaşanılan En Büyük Sorun

6 Şubat 2023 depremine müdahale eden personele müdahale sırasında yaşadıkları en önemli sorunlar olarak koordinasyon ve iletişim eksikliği, çok fazla yıkım olması, ekipman eksikliği ile güvenlik ve ulaşım sorunları olduğunu katılımcılar ifade etmişlerdir. Katılımcıların müdahale sırasında yaşadıkları sorunlarla ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“ (...) Yardım edecek hiç kimse yoktu. Tek profesyonel ekip bizdik. 4 gruba ayrıldık. Beton kırıcı istedim o sırada diğer ekipler çalıştığı için beton kırıcı hemen gelmedi. Çekiçle kırmaya çalıştım. Diğer ekiplerin işleri bittikten sonra beton kırıcı geldi (K1).”

“ (...) Koordinasyon sorunu vardı. Afet koordinasyon merkezinde bizi yönlendirecek kimse yoktu. Koordinasyon merkezinde bir vatandaş ile karşılaştık bizi çalışacağımız yere vatandaş götürdü (K10).”

“ (...) Yollarda çok kar vardı. Soğuğu çok fazlaydı. Bindığımız otobüs dondu. Giden kişilerin %30'u hasta oldu müdahaleye katılamadı. Keşke uçakla gönderilseydik daha fazla fayda sağlayabilirdik (K19).”

“ (...) Halk bizim çalışmamızı yavaşlattı. Her yerde enkaz olduğu için benim yaralıyı çıkar diye tutup götürmek istedi (K21).”

“ (...) Vakamız çok fazlaydı. Çok fazla alt ekibe bölündük. 2-3 kişiye kadar az sayı da ekiplere bölününce ekipmanların yayılmasına sebep oldu. Yeterli ekipman sağlanamadı. Araçlarda ekipman vardı ancak bu kadar fazla ekibe bölüneceğimizi bilmiyorduk. Bu kadar büyük bir deprem olduğuna dair bilgi gelmedi. Koordinasyon eksikliği vardı. Sonrasında birçok ekipman gönderdiler. İlk müdahale sırasında profesyonel anlamda ekipman sorunu yaşadık (K26).”

3.1.2. Personel ve Teknik Ekipman Durumu

6 Şubat 2023 depremine müdahale eden personele müdahale sırasında teknik personel, arama köpeği ve teknik ekipman konusunda görüşleri sorulduğunda; personel konusunda olay çok

büyük olduğu için yetersiz kaldıklarını, arama köpeğinin kendi ekiplerinde olmadığı başka ekiplerde olduğunu, bazı teknik ekipmanlar varken bazılarının eksik olduğunu katılımcılar ifade etmişlerdir. Katılımcıların müdahale sırasında personel ve teknik ekipmanla ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“ (...) Hatay'a giden ilk ekiptik. Hatay'ın yıkıldığı bilinmiyordu o yüzden tüm Hatay'a yetecek kadar personel yoktu. Biz gittikten 24 saat sonra İstanbul ekipleri geldi. Hatay'ın yıkıldığı anlaşıldıktan sonra ekipler gelmeye başladı (K7).”

“ (...) Yabancı ekiplerin köpekleri vardı. Macaristan ekibinin ve İstanbul'dan gelen ekiplerin köpekleri vardı (K18).”

“ (...) Dinleme cihazımız ve termal kameramız yoktu. Dışarıdan gelen STK veya askeri kurumların getirdiği cihazları kullandık. Kendi kurumumuzda bu cihazlar olsa çok daha iyi olurdu (K14).”

“ (...) Kaldırma yastıkları, kesme ayırma cihazımız vardı. Tahkimat-destek demirleri eksikliğini hissettim (K18).”

“ (...) Termal kameralar bazen yanlış yönlendirebiliyor. Termal kameranın gösterdiği sıcaklıkta insan değil kedi çıktığı olabiliyor. Kamera bazen 33-35 derece gösteriyor, bu sıcaklığa bakteri sıcaklığı diye ifade ettiler. Bir bebek ihbarı geldi, ısı var, kameradaki boyutu da doğruydı. Kazmaya başladıktan sonra ex olarak çıkardık. Termal kamera da sıcak görünme sebebi bebek kundağın içinde sıcaklığını korumuş, bakteri sıcaklığı da eklenince termal kamera da 40 derece falan sıcaklık göründü (K26)”

3.1.3. Kişisel İhtiyaçlar

6 Şubat 2023 depremine müdahale eden personele müdahale sırasında kişisel ihtiyaçlarının karşılanma durumu sorulduğunda; su sorunu yaşamadıklarını ancak duş ve tuvalet ihtiyacının karşılanmadığını, gıda ihtiyacının kısmen karşılandığını, kıyafet ihtiyacının yangın kıyafetiyle müdahale ettikleri için çabuk yorulduklarını, barınak ihtiyacını ise araçta dinlenerek karşıladıklarını katılımcılar ifade etmişlerdir. Katılımcıların kişisel ihtiyaçları ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“ (...) İlk üç gün boyunca gıda ihtiyacımız karşılanmadı. Bisküvi çikolata sandviç kek falan yedik. Kendi imkânlarımız ile gıda sorununu çözmeye çalıştık (K3).

“ (...) Tuvalet yoktu, yıkılmamış enkazların içine gidiyorduk. Sürekli artçılar oluyordu kendi canımızı tehlikeye atıyorduk (K19).”

“ (...) Nomexlerle gittik. Nomex normalde yangın kıyafeti, sıcağa girerken kullanılacak bir kıyafet. Çok terletir, çok yorar, çok ağırdır, susuz bırakır. Uzun süre çalışılabilecek bir kıyafet değil. Çok konforsuz, çok zorlandık depremde kullanılması gereken kıyafetlerden değil. Bizim arama kurtarma tulumlarımız var ancak sayı olarak az olduğu için yetersiz kaldı (K11).”

“ (...) 3-4 gün boyunca elimi yüzümü yıkamaya su bulamadım. İtfaiye aracında su vardı ancak Rönesans rezidansta yangın çıktı suyumuzu yangına müdahale de harcadık. Su takviyesi 200 km gitmek gerekiyor. Şoför gitse geri gelemeyecek yollar kapalı (K5).”

“ (...) Araçta kaldık. Çadırlarımız mevsime uygun değildi (K17).”

3.1.4. Diğer Kurumlarla İletişim ve Koordinasyon

6 Şubat 2023 depremine müdahale eden personele müdahale diğer kurum personeli ilgili görüşleri sorulduğunda; AFAD personeli ile iletişim ve koordinasyonun zayıf olduğunu, ilk

günlerde yeterince ambulans ve sağlık personeli olmadığını, TSK ile iyi çalıştıklarını, bazı STK'lar ile iyi çalışmalar yaparken bazıları ile yeterince iyi çalışmadıklarını katılımcılar ifade etmişlerdir. Katılımcıların müdahale sırasında diğer kurum personeli ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“ (...) Afet çok büyük olduğu için AFAD yetersiz kaldı, koordinasyon yetersizdi çünkü personel sayı olarak yetersizdi (K4).”

“ (...) Kırşehir AFAD'dan gelen bir ekip hiç aralıksız ve istirahat etmeden çok iyi çalıştı. Ancak üstü toz olmadan giden AFAD ekipleri de gördüm. Kameralara oynayan ekip de gördüm. Ekipmanı sadece görsel şov olarak kullanan ekip de gördüm. Ekipmana hâkim olmayan, enkazda o ekipmanları kullanamayan personel gördüm. Hidrolik kesicinin yakını takamayanı gördüm. Gözümün içine bakıyor, gözüyle yardım istiyordu benden (K26).”

“ (...) İlk 3-4 gün Sağlık Bakanlığı personeli yoktu. Çıkardığımız bazı yaralıları AKUT'a teslim ettik. Bazı yaralıları da çıkartıp yere koyduk, sedye bile yoktu. Yaralılar uzun süre bekledi ve sonrasında bazı yaralılar ex oldu. Bazı gönüllü olarak gelen doktorlar da bizim kurtarmamızda sorun yarattı. Depremin 35-36. saatte bir kadını kurtarıyorduk: Sağlık personeli istedik. Afet bölgesine gönüllü gelen sivil bir doktor geldi. Crush sendromu³ olabileceğini söyledim. Burada yapacağımız bir şey yok bir an önce enkazdan kurtarmamız gerektiğini söyledi ve kadını çıkardık. Kadının eşini çıkardığımızda kadına kalp masajı yapıyorlardı (K13).”

“ (...) İlk başta Sağlık Bakanlığı personeli sayısı yetersizdi. Çıkardığımız yaralılar kaldırımında veya arkası açık araçlarda saatlerce bekledi. Kendi ekipmanlarımızı geri alamadık. Yaralıların sevki sağlanamadı. Sağlık personelinin sayısı artınca bu sıkıntılar zamanla çözüldü. Ancak bu sefer de bilgi ve tecrübe açısından bazı personelin yetersiz olduğunu gördük. Yanlış müdahale ve yanlış yönlendirme oldu. Crush sendromunun önemini kavrayamayan veya bilmeyen personel bize denk geldi (K14).”

“ (...) AKUT ilk başta vardı sonradan gittiler. Afetzedeler ile sorun yaşadılar sonrasında olay yerinden ayrıldılar. Sürekli afete müdahale etmiyorlar. Tecrübe noktasında eksiklikleri vardı. Sayı olarak az kişiydiler (K3).”

“ (...) ANDA'nın iki ekibi ile çalıştım. ANDA ekibinde genç insanlar vardı ve heveslilerdi. Tecrübe konusunda eksiklikleri vardı. Bana biz çalışırız abi sen bize tarif et dediler. Bir enkazda alan dardı, ben boy olarak uzun olduğum için enkaza giremedim, ANDA'dan bir gönüllü enkaza girdi ve bir kişiyi kurtardı. Bana hem ekipman desteği sağladılar hem de benle birlikte çalıştılar. Şu bölgeyi kırının dediğimde kırıyorlardı. Bir noktaya kadar yapıyorlar, yapamadıkları zaman biz devreye girip operasyonu biz devam ettiriyorduk (K26).”

3.2. Depreme Müdahale Sonrası Yaşananlar

Katılımcılara depreme müdahale sonrası süreçte yapılan çalışmaları ve personelin değerlendirmelerini almak için çeşitli sorular yöneltilmiştir. Sorulara alınan yanıtlar 3 tema ile kategorize edilmiştir (Tablo 4).

³Crush sendromu: deprem, heyelan ve maden kazaları gibi olaylarda görülen sıkışmadan kaynaklı çizgili kaslarda oluşan hasar sonucu potasyum ve miyoglobinin gibi kas hücreesindeki elemanların kana karışarak böbrek yetmezliğine sebep olması ve sonrasında kişinin hayatını kaybettiği tıbbi durumdur.

Tablo 4. Depreme Müdahale Sonrası Süreçle İlgili Tema ve Kategoriler

	Çıkarılan dersler teması	Kurumsal ve bireysel hazırlıktaki değişiklik teması	Psikososyal destek teması
	Bilinçsizlik ve afet sırasında doğru davranamama Personel ve ekipman eksikliği	Bireysel afet hazırlığındaki değişiklik Kurumsal afet hazırlığındaki değişiklik	Psikososyal destek alma durumu
Kategoriler	Deprem kaynaklı hasarın çok büyük olması Bina yapım süreci ve zeminden kaynaklı sorunlar		

3.2.1. Çıkarılan Dersler

6 Şubat 2023 depremine müdahale eden personele çıkardıkları dersler sorulduğunda; afetzedelerin bilinçsizlik ve afet sırasında doğru davranamadığı için depremde daha çok etkilendiklerini katılımcılar ifade etmişlerdir. Katılımcıların çıkardığı derslerle ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“(...) Deprem anında kaçmaya çalışmanın kişilerin ölmelerine sebep olduğunu gördüm. Ölenlerin bir kısmı merdiven boşluklarındaydı. Merdiven boşlukları ilk çöken yerler ve kurtarması en zor yerler arasındadır. Kişi yatağından kendini yere atsa hayat üçgeni ile belki kurtarılabilir ancak merdiven boşluğunda direk eziliyor. Kişi crush sendromundan hayatını kaybedebiliyor. (K6).”

“ (...) Deprem sırasında kaçmaya çalışanların çoğu ölmüş ancak evinde yatağında veya yatak kenarında yaşam üçgeni sayesinde çok kişinin kurtarılabilceğini gördüm ve kurtardım. 106. saatte bir çocuk kurtarıyorduk. 10 veya 16 yaşlarındaydı. Annesine çök kapan tutun yap demiş ancak annesi kaçmış bina girişinde annesi ex olmuştu. Kendisi de koltuğun yanında yaşam üçgeni oluşturup hayatta kaldı. Ben belirli bir noktaya kadar girdim, bir noktadan sonra gidemedim, kolonu kestiğimde bina üzerimize kayacaktı. Avizeyi kendisi kesti ve çıkardık. Yatağın kenarına inenler, yaşam üçgenini sağlayabilenler hayatta kalabiliyor. Bir bebeği kurtaran oyuncak metal ambulans ve peluş oyuncak olmuştu. Oyuncaklar sayesinde yaşam üçgeni oluşmuş ve biz de oradan kurtarmıştık. Kitaplar bile hayat kurtarıyor, kişinin üzerindeki baskıyı azaltıyor. Yatak bazasının çelik olması da kişinin yaşam üçgeni oluşturmasını sağlıyor. Yatağının kenarında düdük, su ve fener olsa kişiler daha fazla hayatta kalabilirdi. Dolapların kapıdan uzak olması gerekiyor. İnsanlar kendi tedbirlerini alsalar daha az kişi ölebilirdi (K26).”

6 Şubat 2023 depremine müdahale eden personele çıkardıkları dersler sorulduğunda; personel ve ekipman eksikliği olduğunu katılımcılar ifade etmişlerdir. Katılımcıların çıkardığı derslerle ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“(...) Birçok eksikimiz olduğunu fark ettim. Personel eksikliği ve kurtarma ekipmanları eksikliğinin olduğunu fark ettim. Baret, eldiven, gözlükten bir tane vardı deforme olduğunda yedeği yok. İkincisi olmayınca bulmakta çok zorluk çekiyoruz (K6).”

“ (...) İtfaiye ekiplerinin genelinde depremde kullanılacak malzemenin olmadığını gördüm. Dinlenme, tuvalet, duş imkânları karşılanmadı. Canlının konumunu tespit etme cihazları bizde yoktu keşke olsaydı. Enkaz altındaki afetzedenin konumunu tespit eden cihazları kullanan kişi sürekli hareket halinde olduğu için bazen 30 dakika kadar beklediğimiz oldu. Askeriyenin termal cihazları çok faydalı olmadı (K16).”

6 Şubat 2023 depremine müdahale eden personele çıkardıkları dersler sorulduğunda; deprem kaynaklı hasarın çok büyük olduğunu katılımcılar ifade etmişlerdir. Katılımcıların çıkardığı derslerle ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“(…) Deprem ülkesinde yaşıyoruz, ülke olarak daha fazla hazırlıklı olabilirdik. Elimizden geleni yaptık keşke daha fazlasını yapabilseydik ama sayıca az kaldık. Koca bir şehir yıkılmış insan gücü olarak az kaldık (K9).”

“ (...) Çok büyük bir afet. Depremden önce hazırlık yapılması gerekiyordu. Binalar sağlam olması gerekiyor. Ruhsat veren birimlerin belediyelerin eğitilmiş olması gerekiyor. Denetimlerin sıklaşması lazım (K11)”

6 Şubat 2023 depremine müdahale eden personele çıkardıkları dersler sorulduğunda; binaların yapımındaki hatalardan kaynaklı veya zemine uygun yapılmayan yapılardan kaynaklı hasarın çok fazla olduğunu katılımcılar ifade etmişlerdir. Katılımcıların çıkardığı derslerle ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“ (...) Hatay'da çok katlı yapı fazlaydı ve muhtemelen binanın yapımı sırasında malzemeden çok fazla çalınmış. Kepçe vurduğunda tuz buz oluyordu (K1).”

“ (...) Hatay'da bizim müdahale ettiğimiz yerde bazı binalar çok sağlamdı ancak zemin çok gevşekti. Kepçe kazdı bir tane bile taş çıkmadı. Pamuk gibi yumuşacık toprak vardı. Zeytin tarlalarını temizleyip 12 katlı bina yapmışlar. Ovaların içine ev yapmışlar, zemin zayıf olduğu için evler yıkıldı (K11).”

3.2.2. Bireysel ve Kurumsal Hazırlıktaki Değişiklik

6 Şubat 2023 depremine müdahale eden personele bireysel olarak afetlere yönelik hazırlığa ve farkındalığa yönelik değişme durumu sorulduğunda birçok katılımcı hazırlığını artırdığını ifade etse de önlem alma noktasında somut örnek verebilen personel sayısı 14 olmuştur. Somut örnek olarak aile afet planını güncelleme, afet çantası hazırlama, odalara su koyma, yapısal olmayan tehlikelerin azaltılması çalışmaları ve tatbikat yapma gibi örnekler gelmiştir. Bunların dışında hazırlık yapmayı ertelediğini veya afetlere yönelik herhangi bir şey yapmadığı söyleyen personel de bulunmaktadır.

İtfaiye kurumundaki kurumsal afet hazırlığa ve farkındalığa yönelik değişikliği belirlemek için sorulan soruya itfaiye personelleri daha somut örnekler vermişlerdir. Deprem müdahalesine özel ekipman temini, arama kurtarmaya özel kıyafet ve kurtarma kaskı gibi kişisel koruyucu donanımların temini, kurumsal eğitimlerinde afet tatbikatlarının dahil edilmesi, tuvalet, duş ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması için karavanların alındığını ifade etmişlerdir.

3.2.3. Psikososyal Destek

6 Şubat 2023 depremine müdahale eden personele psikososyal destekle ilgili sorular yöneltildiğinde, katılımcılar, kurum tarafından düzenlenen grup terapisi desteği aldıklarını ifade etmişlerdir. 4 katılımcı, işi olduğu veya etkilenmediğini düşündükleri için psikososyal destek almadıklarını ifade etmişlerdir. Psikososyal destek alan 22 katılımcıya faydası olup olmadığı sorulduğunda; katılımcıların bir kısmı itfaiyecilik mesleğinde alışkın oldukları için depremden çok etkilenmediğini, katılımcıların bir kısmı yüzeysel ve kısa bir terapi olduğu için faydasının olmadığını, katılımcıların bir kısmı da fayda sağladığını ifade etmişlerdir. Psikososyal destek ile ilgili katılımcıların görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir:

“ (...) Faydasını gördüm ama ihtiyacım yoktu. O anda kurtarma yaparken bir şey hissetmiyordum. İlk giden ekipteydim ve bölgede 8 gün kaldım. Kurtarma odaklıydım. Ne zaman otobüse bindim buraya dönerken o anları tekrar yaşamaya başladım. Geldikten sonra daha çok etkilendim (K9).”

“ (...) Yetersizdi. Tecrübeli olduğum için bende bir sorun yoktu ama ilk kez gidenler için yetersizdi. Yüzeysel bir terapiydi (K17).”

3.3. GZFT Analizi

Katılımcılara GZFT analizi ilgili sorulan sorulardan elde edilen yanıtlar değerlendirilerek Tablo 5'te gösterilmiştir. Analiz yapılırken katılımcıların cevapları, literatür taraması ve de katılımcıların ilk 11 soruya verdiği cevaplar araştırmacılar tarafından değerlendirilerek oluşturulmuştur.

Tablo 5. 6 Şubat 2023 Depremine Müdahale Süreci ilgili GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
İtfaiye teşkilatının eğitim müfredatının afet sonrası tecrübeye göre güncellenmiş olması	Ekipman (enkaz akustik dinleme cihazı, tahkimat vs)eksikliklerin olması
İtfaiye kurumunun varlığı	Olay yeri güvenliğinin sağlanamaması
Ulusal ve uluslararası birçok ekibin müdahale çalışmalarına katılması	İtfaiye personelinin psikolojik açıdan yeterince hazırlıklı olmaması
	STK personelinin kurtarma açısından deneyim eksikliği
	Kişisel ihtiyaçların tam olarak karşılanamaması
	Ölü bedenlerin kayıtlarının tutulamaması
	Deprem sonrasında etki analizinin tam yapılamadığı için
	Hatay'a kurtarma ekiplerinin geç gitmesi
	Afet bölgesine ulaşım güçlüğü (karayollarında kar olması ulaşımı geciktirmiştir)
	Depreme müdahale eden paydaşlar arasında koordinasyon ve iletişim eksikliği
	Entegre komuta ve kontrol yapısının olmayışı
Fırsatlar	Tehditler
Tecrübeli yabancı ekiplerle çalışmış olmak	Artçı depremler
Kurumsal hazırlığın artmış olması	Yüksek katlı binaların varlığı
İtfaiye personelinin tecrübe kazanması	Asbest riskleri
Vatandaşın afet bilincinin ve farkındalığının artmış olması	Bulaşıcı hastalık riski ve hijyen sorunları

4. TARTIŞMA

Araştırmamızda itfaiye personelinin olası bir depreme bireysel hazırlık durumu sorgulandığında en çok teorik eğitim aldıklarını (%69,2) ifade ederken en az afet çantası hazırladıklarını (%15,4) ifade etmişlerdir. Afet çantası hazırlamama sebepleri sorgulandığında katılımcılardan birisi deprem anında hangi odada olacağını bilinemeyeceğinden dolayı çanta hazırlamadığını ifade etmiştir. Afete yönelik teorik eğitim almalarına rağmen itfaiye personeline afet çantası hazırlama noktasında davranış değişikliğinin tam olarak gelişmediği ifade edilebilir. Afete ilk müdahalede görev alan personelin kendi kişisel güvenliği ile ailesinin güvenliği doğrudan müdahale çalışmalarının başarısını etkileyecektir. Afete müdahale edecek olan personel, kendisi ve ailesi güvenli olmadıkça müdahale çalışmasına katılamayabilir veya katılsa bile çok fazla fayda sağlayamayabilir. Bireysel afet hazırlığı, personelin kişisel güvenliğinin artıracağından dolayı afete müdahale konusunda başarıyı artıracaktır.

Araştırmamızda müdahale sürecinde yaşanan en büyük sorunlar incelendiğinde koordinasyon ve iletişim sorunları, personel ve ekipman sorunları, çok fazla yıkımın olması, ulaşım sorunları ile güvenlik sorunları yaşadıklarını ifade eden katılımcılar bulunmaktadır.

6 Şubat Depreminde müdahalede görev alan 14 arama kurtarma teknisyeni ile yapılan nitel bir araştırmada katılımcıların karşılaştığı sorunlar arasında; koordinasyon yetersizliği, afet alanında yeterli bilgisi olmayan ve bölgeyi tanımayan yöneticilerin olması ile iletişim yetersizliği/yokluğu olduğunu ifade etmişlerdir (Polat, 2024). Arama kurtarma aşamasında doğrudan görev alan AFAD personelleri de benzer sorunlara maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

6 Şubat 2023 depreminde Hatay ilinde müdahalede görev alan 15 sağlık personeli ile yapılan nitel bir araştırmada katılımcılar; güvenlik sorunları, kişisel ihtiyaçları karşılanmasında sorunlar, iletişim sorunları, hasta taşıma sırasında ambulansın durdurulması, defin sırasında kimlik tespiti yapılamaması, psikolojik yıpranma ile ilaç ve tıbbi malzeme temininde sorunlar yaşadığını ifade etmişlerdir (Tayfur et al., 2024). Farklı bir meslek grubu ile yapılan araştırma olmasına rağmen yaşadıkları sorunların araştırmamızdaki sorunlarla benzer olduğu ifade edilebilir.

6 Şubat 2023 depreminde Hatay iline müdahaleye giden STK personeli ile yapılan nitel bir araştırmada da ulaşım problemi yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Duruel, 2023). Afet bölgesine ulaşan yollarda meydana gelen hasarlar, yollarda kar olması ve uzaklıktan kaynaklı ulaşımda güçlük yaşandığı ifade edilebilir.

Depreme müdahale sırasında personel ve ekipman durumu sorgulandığında yıkım çok fazla olduğu için personel olarak yetersiz kaldığını ifade eden katılımcılar bulunmaktadır. 6 Şubat 2023 depremlerinde 11 ilde toplam 39.000 bina yıkılmış, bölgeye gönderilen toplam personel sayısı 35.250'dir (Özmen ve Varol, 2024). Afetten etkilenen bölge çok geniş olduğu için yıkılan bina başına 1 personel bile gönderilememiştir. Mevcut yıkımın büyüklüğünden kaynaklı afet bölgesine gönderilen tüm personelin müdahalede yetersiz kaldığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

6 Şubat 2023 depreminde diğer kurumlarla iletişim sorgulandığında AFAD personeli ile iletişim ve koordinasyonun yetersiz olduğunu belirten katılımcılar bulunmaktadır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın 2023 İdare Faaliyet Raporu incelendiğinde 81 İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerinde 3231 norm arama ve kurtarma teknisyeni kadrosu varken 2736 adet arama ve kurtarma teknisyeni kadrosunun dolu olduğu görülmektedir (URL 1). AFAD'da çalışan arama ve kurtarma teknisyeni sayısının az olduğu veya başka enkazlarda çalışma yaptığı için afet bölgesinde itfaiye personeli iletişim kuramadıkları ifade edilebilir. Ayrıca AFAD, Türkiye Afet Müdahale Planı'na (TAMP) göre 6 hizmet grubunun (arama ve kurtarma, barınma, bilgi yönetimi değerlendirme ve izleme, uluslararası destek ve işbirliği, finans ve kaynak yönetimi, ulusal ve uluslararası nakdi bağış) ulusal düzeyde ana çözüm ortağıdır (URL 2). Afet ve acil durumlarda her işi yapmaya çalışmak mutlaka yapılması gereken işlerde aksamalara sebep olabilir. Afet durumlarında kamu yönetiminden beklenen uygulayıcılıktan ziyade koordinasyon ve liderlik olduğu söylenebilir (Leblebici, 2014). TAMP ilk defa yürürlüğe girdiğinde, AFAD'ın ana çözüm ortağı olduğu hizmet grubu sayısı 10 iken 2022 yılında yapılan değişiklikle 6'ya düşmesi olumlu bir gelişme olduğu gerçektir. AFAD'ın ana çözüm ortağı olduğu hizmet grubu sayısı azalmasına rağmen 6 Şubat 2023 depreminde koordinasyon sorunları yaşanmıştır. Koordinasyon için kritik olan iletişim altyapısının çökmesi ve deprem kaynaklı yıkımın çok büyük olması koordinasyonu güçleştiren diğer unsurlardır. Tüm bu unsurlar da dikkate alındığında AFAD'ın afet müdahalesinde daha iyi koordinasyon yapabilmesi için hem toplumun tüm kaynaklarının risk azaltmaya öncelik vermesi hem de AFAD'ın ana çözüm ortağı olduğu hizmet grubu sayısında azaltılmaya gidilmesi gerekmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

6 Şubat 2023 depremlerinde AFAD'ın 2 Haziran 2023 tarihinde yayınladığı rapora göre ölen insan sayısı 50.783 olduğu ifade edilmiştir (URL 3). Cumhuriyet tarihinde yaşanan en fazla insanın hayatını kaybettiği deprem olarak tarihe geçmiştir. Bu çalışmada 6 Şubat 2023 depreminde müdahale çalışmalarına katılan itfaiye personelinin müdahale sırasında ve sonrasında yaşadığı sorunlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmamızın temel kısıtlılığı tek bir ilin itfaiye teşkilatı üzerinde yürütülmesi oluşturmaktadır. Denizli Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı'nın müdahale sonrası kurumsal hazırlık çalışmalarının artmış olması (teknik ekipman, kişisel koruyucu donanım, kişisel ihtiyaçlar için karavan vs) avantajlı bir durum olarak görülebilir. Ancak

risk azaltma çalışmaları yapılmadan kurumsal hazırlık ve müdahale kapasitesi artsa dahi büyük bir afet meydana geldiğinde müdahale aşamasında yeterli olamama durumu ile karşı karşıya kalınma ihtimali vardır. Modern halk sağlığı yaklaşımı olan “önleme tedaviden ucuzdur” bakış açısının afet yönetimine entegre edilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşımı tek bir kurum tek başına gerçekleştiremez. Toplumun tüm kaynakları afetlere yönelik hazırlıkta sorumluluk alması gerekmektedir.

Katılımcılara müdahale sırasında kişisel ihtiyaçlarının karşılanma durumu sorulduğunda duş ve tuvalet ihtiyacının karşılanmadığını, gıda ihtiyacının kısmen karşılandığını, barınak için çadırlarının mevsime uygun olmadığını veya araçta dinlendiklerini ifade etmişlerdir. Personelin temel ihtiyaçlarını karşılanması hata yapma olasılığını düşürür ve daha verimli çalışmasını sağlar. Kurum tarafından deprem sonrasında tuvalet, duş ve barınma ihtiyacını karşılamak için karavan alındığını ifade eden katılımcılar vardır. Kurumsal hazırlığın arttığı ifade edilebilir.

Katılımcılara çıkardıkları dersler sorulduğunda; afetzedelerin bilinçsizlik ve afet sırasında doğru davranışta bulunamadığı için depremden daha çok etkilendiklerini ifade eden katılımcılar bulunmaktadır. Afetlere hazırlığı artırmak için afet eğitim programları toplumun daha kolay ulaşabileceği şekilde yaygınlaştırılmalıdır. Eğitim ile, tehlike ve risk hakkında toplum bilgi sahibi olur ve toplumda hazırlık kültürü oluşur (Mızrak, 2018). Katılımcıların çıkardığı diğer ders; bina yapım sürecinde yapılan hatalardan kaynaklı hasarın çok fazla olduğunu katılımcılar ifade etmişlerdir. Binaların yapımı sırasında yapı denetime ve zemin etüt çalışmalarına özel önem verilmelidir.

Afete müdahale edecek olan sivil toplum kuruluşlarının, gönüllülerin ve özel kuruluşların akreditasyonuna dair yönetmelik 29 Temmuz 2020 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (URL 4). Müdahalede görev alan STK’lar için standartları belirleme noktasında önemli bir yönetmelik olduğu söylenebilir. Ancak GZFT analizinde zayıf yön olarak STK personelinin kurtarma açısından tecrübe eksikliği olduğu ifade eden katılımcılar bulunmaktadır. Aynı şekilde diğer kurumlarla iletişim ve koordinasyon sorgulandığında, bazı STK’lar sahada iyi çalışırken bazı STK’ların afetzedeler arasında sorun yaşadığı için olay yerinden ayrıldığını ifade eden katılımcılar mevcuttur. STK’ların akreditasyon sınavları sırasında, gerçekçi senaryolarla olay yerini simüle etmek STK’ların eğitim ve tecrübesini artıracaktır.

Afetler meydana geldikten sonra rutin sağlık hizmetlerine olan talep, ihtiyaçtan kaynaklı artabilir. Sağlık hizmetleri hem afetlere dirençli hem de talebi karşılayacak nitelikte olmalıdır. Afetler, sağlık hizmetleri üzerine doğrudan etkileri incelendiğinde; fiziksel altyapı hasarı ve personelin hayatını kaybetmesi şeklinde etkilediği görülmektedir (Tekeli Yeşil, 2019). Katılımcılar Sağlık Bakanlığı personeli ile ilgili görüşlerinde, ilk günlerde kurtarma bölgesinde yaralıların kurtarıldıktan sonra belirli süre beklemek zorunda kaldığı ifade etmişlerdir. Zaman geçtikten sonra personel sayısı arttığını, ancak bu durumda sağlık personelinin crush sendromu ile ilgili bilgi düzeyinin düşük olanları ile denk geldiklerini ifade eden katılımcılar bulunmaktadır. Sağlık Bakanlığı, hizmet içi eğitim müfredatlarına crush sendromuna yapılacak olan tıbbi müdahaleyi eklemeli ve sağlık hizmetlerinin altyapısı afetlere dirençli hale getirilmelidir.

KAYNAKLAR

Akdaş E., ve Eren T. (2023). Afet ve Acil Durum Yönetiminde Arama Kurtarma Ekiplerinin Oluşturulması. Afet ve Risk Dergisi, 6(3), 1060-1073. <https://doi.org/10.35341/afet.1267389>.

Altıntaş K.H., ve Delooz H. (2004). The problems faced by three government disaster response teams of Ankara city during the Marmara earthquake – 1999 response. European Journal of Emergency Medicine, 11(2), 95-101. DOI: 10.1097/00063110-200404000-00008

Coppola, D. P. (2015). Introduction to International Disaster Management 3. Baskı. Elsevier, Oxford.

Demirci, K., ve Özçelik, E. (2021). İzmir Büyükşehir Belediyesi itfaiye dairesi başkanlığının afetlerde etkinlik kapasitesinin değerlendirilmesi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 59, 221–244. <https://doi.org/10.18070/erciyesiibd.924922>

Duruel, M. (2023). Sivil Toplum Kuruluşlarının Afet Yönetimindeki Rolü: 6 Şubat Depremi Hatay Örneği. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 9(2), 1-18. <https://doi.org/10.25272/icps.1332511>

Gökkaya E., Kaya A. (2021). Türkiye’de İtfaiyecilik Eğitimi ile Hava Kurtarma ve Yangınla Mücadele Biriminin Yapısal Değerlendirmesi. Hastane Öncesi Dergisi, 6(1), 143-158.

Handmer, J., ve Dovers, S. (2007). Handbook of disaster ve emergency policies ve institutions. Earthscan, London.

Heinemann, L., Aust, F., Peifer, C., Holtz, M., Miller, C., ve Hagemann, V. (2024). Development and validation of a questionnaire, the REST-Q Fire, to identify teamwork-related resources and stressors in firefighting operations. PLoS One, 19(5). <https://doi.org/https://doi.org/10.1371/journal.pone.0304326>

Hogan, D. E., ve Burstein, J. L. (2007). Basic Perspectives on Disaster. In D. E. Hogan ve J. L. Burstein (Eds.), Disaster Medicine 2. Baskı. Lippincott Williams ve Wilkins, pp. 1–11

Kaya, E., ve Altıntaş, H. (2018). Willingness of Firefighting Program Students to Work in Disasters—Turkey. Prehospital and Disaster Medicine, 33(1), 13–22. <https://doi.org/DOI: 10.1017/S1049023X17007087>

Leblebici, Ö. (2014). Afetlerde Kamu Yönetiminin Rolü ve Toplum Temelli Afet Yönetimine Doğru. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 457–478. <https://doi.org/10.17218/husbed.95613>

Mızrak, S. (2018). Eğitim, Afet Eğitimi Ve Afete Dirençli Toplum. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(1), 56-67. <https://doi.org/10.21666/muefd.321970>

Özmen, B., ve Varol, N. (2024). 30 Ekim 2020 İzmir ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Teknik ve Yönetimsel Karşılaştırılması. Afet ve Risk Dergisi, 7(1), 319–328. <https://doi.org/10.35341/afet.1448495>

Polat T. (2024). Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Arama Kurtarma Teknisyenleri Tarafından Değerlendirilmesi. Afet ve Risk Dergisi, 7(2), 329-340. <https://doi.org/10.35341/afet.1287897>

Şahan C. (2021). İtfaiyelerin afet ve acil durum yönetimi açısından yerinin ve öneminin değerlendirilmesi; Samsun örneği. Dirençlilik Dergisi, 5(2), 93-117. <https://doi.org/10.32569/resilience.793490>

Tayfur, İ., Bayramoğlu, B., Şimşek, P., ve Gunduz, A. (2024). Medical Response to the February 6, 2023, Earthquakes in Hatay: Challenges Faced in the Deadliest Disaster in the History of Türkiye. Disaster Medicine and Public Health Preparedness, 18, e45. <https://doi.org/DOI: 10.1017/dmp.2024.21>

Tekeli Yeşil, S. (2017). Sağlık afet ve acil durum planlarında genel yaklaşımlar ve ülkemizde kullanılan planlar. Turk J Public Health, 15(3), 233–244. <https://doi.org/10.20518/tjph.375372>

Tekeli Yeşil, S. (2019). Afetlerin Halk Sağlığına Etkileri ve Afet Epidemiyolojisi. In: Kuş, G. ve Tekin N. (Eds), Afet Tıbbı ve Yönetim İlkeleri (pp. 173-185).

Toprak Karaman, Z. (2017). Afet yönetimine giriş ve Türkiye’de örgütlenme. In Z. Toprak Karaman ve A. Altay (Eds.), Bütünleşik Afet Yönetimi (pp. 1–38).

URL 1, AFAD 2023 İdare Faaliyet Raporu Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e-Kutuphane/Kurumsal-Raporlar/2023--AFAD-faaliyet-rapor/2023-idare-faaliyet-raporu-son-web.pdf> (Son erişim tarihi: 17.10.2024)

URL 2, Türkiye Afet Müdahale Planı Erişim Adresi: <https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e-Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf> (Son erişim tarihi: 17.10.2024)

URL 3, AFAD 06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan Kahramanmaraş (Mw: 7.7 – Mw: 7.6) Depremleri Raporu Erişim Adresi: https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf (Son erişim tarihi: 17.10.2024)

URL 4, Afet ve Acil Durumlara İlişkin Hizmet Standartları ve Akreditasyon Esaslarının Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik. Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200729-1.htm> (Son Erişim Tarihi: 10.01.2025)

Uslu, F., ve Demir E.(2023). Nitel Bir Veri Toplama Tekniği: Derinlemesine Görüşme. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 40(1), 289-299 <https://doi.org/10.32600/huefd.1184085>

Usta, G. (2023). Afet Yönetimi Odağında Orman Yangınlarının Değerlendirilmesi. Afet ve Risk Dergisi, 6(1), 18-35. <https://doi.org/10.35341/afet.1090658>

Uygun, M., ve İnal, E. (2019). Türkiye'nin İtfaiye Hizmetlerinin Acil Durum ve Afet Yönetimi Süreçlerine Göre Değerlendirilmesi. Hastane Öncesi Dergisi, 4(1), 13-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hod/issue/47295/596098>

Young Landesman, L. (2012). Public health management of disasters the practice guide. 3. Baskı. American Public Health Association, Washington.